

Τό καθήκον τῆς ψήφου

Ενα βασικό σύγχρονο ἐρώτημα, στό ὁποῖο δέν ὑπάρχει ὁμοφωνία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων εἶναι ἐκεῖνο πού ἀφορᾶ τήν πρέπουσα σχέση τοῦ συνειδητοῦ Χριστιανοῦ μέ τήν πολιτική ζωή. Πολλοί, ἴσως οἱ περισσότεροι, εἶναι ἐκεῖνοι πού ὑποστηρίζουν ὅτι ἕνας εἰλικρινῆς Χριστιανός δέν πρέπει νά ἀναμειγνύεται μέ τήν πολιτική, διότι αὐτό θά συνεπαγόταν τήν ἐνασχόλησή του, στήν καλύτερη τῶν περιπτώσεων, μέ ζητήματα «κοσμικά», γεγονός πού θά τόν ἀποξένωνε ἀπό τήν «πνευματική ζωή». Ἐξ ἄλλου, ἡ βαθύτερη ἐμπλοκή του στήν πολιτική εἶναι πολύ πιθανό νά τόν ἐνέπλεκε στίς κομματικές μηχανορραφίες καί δολοπλοκίες, ὅποτε, σχεδόν μοιραῖα, θά ἐξωθεῖτο στό νά διαπράξει ἁμαρτίες βαριές, πού θά ἔθεταν σέ κίνδυνο τή σωτηρία του, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, «εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἁμαρτωλός πού φανεῖται;». Εἶναι, λοιπόν, αὐταπόδεικτα προτιμότερο τό νά ἀπέχει κανεῖς ἀπό κάθε δράση συμμετοχῆς στήν πολιτική ζωή, ἀφήνοντας τά ζητήματα αὐτά στούς «κοσμικούς». Ὅσοι, μάλιστα, ἔχουν αὐτή τήν τοποθέτηση συνήθως ἐπικαλοῦνται τό εὐαγγελικό: «Ἀπόδοτε τά τοῦ καίσαρος τῷ καίσαρι καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Κατά Ματθαῖον κβ, 21), ἀποδίδοντάς του τό νόημα ὅτι ἡ διακυβέρνηση ἑνός κράτους πρέπει νά ἀνήκει ἀποκλειστικά «στόν Καίσαρα», ἤτοι στόν ἐκάστοτε-ἀνάλογα δηλαδή μέ τό πολίτευμα κάθε κράτους- ἀνώτατο ἄρχοντα.

Δέν μπορεῖ κανεῖς παρά νά ἀναγνωρίσει ὅτι τό κίνητρο μιᾶς τέτοιας «ἀ-πολιτικῆς» τοποθέτησης εἶναι συνήθως εὐγενές, ἀφοῦ ὅσοι ἔχουν αὐτή τήν στάση εἶναι ἄνθρωποι πού θέλουν νά διατηρήσουν ζωντανή τή Χριστιανική τους πίστη καί ἀποβλέπουν στό νά διασώσουν τήν ἀκεραιότητα τῆς συνειδήσής τους, «διαβαίνοντας ἐν μέσῳ παγίδων πολλῶν». Τό ἐρώτημα, ὁμως, πού ἀνακύπτει εἶναι ἐάν ἡ στάση αὐτή, πού χαρακτηρίζεται ἀπό ἀκεραιότητα καί ἰδεαλισμό, συνοδεύεται ἀπό τίς ἐξ ἴσου ἀπαραίτητες ἀρετές τῆς αὐτεπίγνωσης καί τῆς συνέπειας.

Ἀναφέραμε προηγουμένως ὅτι κάθε κράτος ἔχει ἀνάλογα μέ τό πολίτευμά του ἄλλον «Καίσαρα», ἄλλον, δηλαδή, ἀνώτατο κρατικό ἄρχοντα. Ἔτσι, στό πλαίσιο τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ὅπως αὐτό ἔχει συσταθεῖ ἀπό τό Σύνταγμα, ἀνώτατο πολιτειακό ὄργανο εἶναι τό ἐκλογικό σῶμα, τό σῶμα τῶν ψηφοφόρων. Σύμφωνα δέ μέ τόν σχετικό ὄρισμό: «**Δημοκρατία εἶναι τό πολίτευμα στό ὁποῖο τά μέλη μιᾶς πολιτικῆς κοινότητος αὐτοκαθορίζονται πολιτικά.** Ἡ κυριαρχία θεωρεῖται ὅτι ἐνυπάρχει σέ κάθε πολίτη ξεχωριστά, καί ἔτσι οἱ πολῖτες στή δημοκρατία «αὐτοκαθορίζονται» διότι στό πρόσωπο καθενός συντρέχει τόσο ἡ ἰδιότητα τοῦ ἐξουσιάζοντος, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχήν ἐκδηλώνεται

μέ τό πολιτικό δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καί ἐκλέγεσθαι, ὅσο καί ἡ ιδιότητα τοῦ ἐξουσιαζομένου». Λαμβάνοντας δέ ὑπ' ὄψη τό γεγονός αὐτό, τό ὅτι δηλαδή «οἱ πολῖτες στή δημοκρατία ἐξουσιάζουν τούς ἴδιους τους τούς ἑαυτούς», μπορεῖ κανεῖς νά καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι, στή «συνάφεια» ἑνός δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ὅπως εἶναι κατά τό Σύνταγμα τό Ἑλληνικό πολίτευμα, ὡς «Καῖσαρ», ἀνώτατος δηλαδή πολιτειακός ἀρχων, πρέπει νά θεωρηθεῖ ὁ λαός καί εἰδικότερα τό σῶμα τῶν ψηφοφόρων.

Νομίζουμε ὅτι ὅσοι Χριστιανοί στήν Ἑλλάδα ὑποστηρίζουν ὅτι πρέπει νά ἀποδώσουμε στόν «Καῖσαρα», ὅσα τοῦ ἀνήκουν, δέν ἔχουν συνειδητοποιήσει, ἢ πάντως δέν προκύπτει ἀπό τά λεγόμενά τους κάτι τέτοιο, **ὅτι αὐτοί οἱ ἴδιοι, στόν βαθμό πού ἔχουν τό ἐκλογικό δικαίωμα, εἶναι** (ἀπό κοινοῦ μέ τούς λοιπούς ψηφοφόρους) **αὐτός τούτος ὁ «Καῖσαρ»!** Εἶναι, δηλαδή, εἶναι ἤδη φορεῖς τῆς ἀνώτατης κρατικῆς ἐξουσίας καί ὡς ἐκ τούτου, ἤδη ἐξ ἀρχῆς, περιπλεγμένοι στήν πολιτική. Γιά παράδειγμα, γιά νά παραμείνουμε στό πλαίσιο τῆς σχετικῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἔχουν ἤδη, ὡς «Καῖσαρ», τήν ἐξουσία κοπῆς τοῦ νομίσματος καί τή φορολογική ἐξουσία, ἀφοῦ κατά τό Σύνταγμα **«ὅλες οἱ ἐξουσίες πηγάζουν ἀπό τό λαό»** (βλ. ἄρθρο 1) καί ἐπομένως, ἐάν τό περιστατικό, πού ἐξιστορεῖ τό Εὐαγγέλιο, συνέβαινε στή χώρα μας σήμερα, δικαιούχοι τοῦ ἀποδοτέου δηναρίου θά ἦταν (ἀπό κοινοῦ μέ τούς λοιπούς ψηφοφόρους) οἱ –ἀπολιτικοί μὲν, ἀλλά παρά ταῦτα φορεῖς τοῦ ἐκλογικοῦ δικαίωματος – Ἕλληνες Χριστιανοί. Εἶναι, δηλαδή, δικαιούχοι ὅσων πρέπει νά ἀποδοθοῦν στόν «Καῖσαρα», ἀκόμη καί ἂν παραλείπουν νά ἀσχοληθοῦν μέ τήν πολιτική καί, γιά παράδειγμα, δέν προσέρχονται στίς κάλπες γιά νά ψηφίσουν, τοῦτο δέ, διότι καί στήν τελευταία αὐτή περίπτωση ἡ κρατική ἐξουσία ἀσκεῖται ἐν ὀνόματί τους, ἀφοῦ, πάντως, δέν ἔχουν παραιτηθεῖ ἀπό τήν ιδιότητά τους ὡς μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

Γιά νά ἐρμηνεύσει κανεῖς πληρέστερα τή σχετική Εὐαγγελική προτροπή στή «συνάφεια» τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος θά πρέπει νά λάβει, ἐπιπροσθέτως, ὑπ' ὄψη του καί τό ὅτι, ὅπως πολλές φορές ἔχει τονισθεῖ στό περιοδικό αὐτό, τό Ἑλληνικό Κράτος ἔχει συσταθεῖ στό Ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. **Ἔτσι, ὁ «Καῖσαρ» εἶναι γιά τό Ἑλληνικό Σύνταγμα, ἤδη Χριστιανός καί –πρέπει νά– ἀσκεῖ τήν ἐξουσία στό ὄνομα τοῦ Θεοῦ.** Ἐπομένως, γιά νά συνεχίσουμε στό πλαίσιο τοῦ ἴδιου παραδείγματος, ἡ **νομισματική** (=κοπή καί ἡ σφράγιση τοῦ δηναρίου) **καί ἡ φορολογική πολιτική** (=ἡ ἀπόδοση τοῦ δηναρίου) **ἀνήκουν στόν Θεό καί, κατά συνέπεια, πρέπει νά ἀσκοῦνται στό ὄνομά Του.**

Ἡ ἀ-πολιτική στάση τῶν Χριστιανῶν καί ταυτόχρονα ψηφοφόρων θέτει ἀκόμη τό ζήτημα τῆς συνέπειας τῆς στάσης τους αὐτῆς. Ὁ Τζών Ρῶλς, ἕνας Ἀμερικανός πολιτικός φιλόσοφος πού ἄσκησε πολύ μεγάλη ἐπίρροή στήν πολιτική σκέψη τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, ἔχει ὑποστηρίξει ὅτι στό πλαίσιο ἑνός ἐκκοσμικευμένου (secular) κράτους, ὅσοι ἔχουν θέσεις

«φονταμενταλιστικές», απόψεις, δηλαδή, πού ἀμφισβητοῦν τήν κοσμική θεμελίωση τοῦ κράτους, ἔχουν μέν τό δικαίωμα νά τίς ἐκφράζουν καί νά τίς διαδίδουν, ὅμως, δέν θά πρέπει νά τούς ἐπιτραπεῖ νά ψηφίσουν μέ βάση τίς ἀπόψεις τους αὐτές. Ἀντιστρόφως, θά μπορούσε κανείς νά ὑποστηρίξει ὅτι στό πλαίσιο ἑνός Χριστιανικοῦ κράτους, ὅπως τό Ἑλληνικό, ἕνας Χριστιανός ψηφοφόρος ὀφείλει, ἐάν θέλει νά εἶναι συνεπής ἀφ' ἑνός μέ τήν πίστη του καί ἀφ' ἑτέρου μέ τήν ὑποχρέωση ἀφοσίωσης στό κοινό καλό, νά ψηφίζει μέ βάση τήν χριστιανική του ιδιότητα.

Εἶναι ιδιαίτερα σημαντικό τό ὅτι γιά τό Χριστιανικό καθήκον τῆς Χριστιανικῆς ψήφου ἔχει τοποθετηθεῖ, τουλάχιστον ἀπό τό 1954, ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος, ἕνας ἀκραιφνῶς «παραδοσιακός», καθῶς καί, κατά κοινή ὁμολογία, ἀσυμβίβαστος καί ἀκέραιος Ἱερεὺς μέ μεγάλο Ἱεραποστολικό ἔργο καί μέ ἀνάμειξη στήν πολιτική ζωὴ τῆς χώρας, γιά τόν ὁποῖο, μάλιστα, ὁ διδάσκαλός του στή Ριζάρειο Σχολή Ἅγιος Νεκτᾶριος Πενταπόλεως εἶχε προεῖπει: *«Εἰς τό πρόσωπόν του βλέπω τόν αὐριανόν «ταγόν» τῆς Ἐκκλησίας μας. Τόν πραγματικόν ποιμένα τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος. Ὁ Κύριος μετ' αὐτοῦ»* (ἡ σχετική διήγηση τοῦ αὐτόπτη καί αὐτήκοου μάρτυρα Παναγιώτη Κωνσταντόπουλου παρατίθεται στό βιβλίο μέ τίτλο «Γερβάσιος, Ὁ ἄγνωστος Ἅγιος τῶν ἡμερῶν μας καί Φάρος τῶν Πατρῶν», Παναγιώτου Λόη, Πάτραι, 1998). Παραθέτουμε τό σχετικό –κατ' ἑξοχήν παρεμβατικό καί προωθημένο πολιτικό– κείμενο τοῦ π. Γερβασίου πού πρωτοδημοσιεύθηκε στήν ἐφημερίδα «Πελοπόννησος» τῆς 18.11.1954 καί ἀναδημοσιεύθηκε στή σελ. 822 τοῦ βιβλίου τοῦ Παναγιώτου Λόη (οἱ ὑπογραμμίσεις καί τά ἔντονα γράμματα ἀποδίδονται, ὅπως στό πρωτότυπο):

«Ἴσως παραξενευθοῦν μερικοὶ διά τήν τόλμην μας αὐτήν. Θά μᾶς δικαιώσουν ὅμως, ἂν ἔχουν τήν ὑπομονήν νά μᾶς ἀκούσουν, διότι ὄχι ὀλίγοι ἀπό τούς ψηφοφόρους, ἀλλ' οἱ πλείστοι ἐκ τούτων νομίζουν ὅτι οἱ ψῆφοι εἶναι κτῆμα τους ἢ χαρτιά, τό ὅποιο δικαιοῦνται νά τό παίξουν ἢ ρίψουν, ὅπως τούς ἀρέσει. Ἀπατῶνται ὅμως, καί μάλιστα πλάνην οἰκτρᾶν καί πολύ ὑπουλον. Διότι κάθε ψῆφος εἶναι ὄπλον ἀμύνης ὑπέρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ὄλου, τῶν ἀδυνάτων, τῆς πόλεως, τοῦ χωριοῦ σου, τῆς πατρίδος σου. Καί σοῦ τήν ἐνεπιστεύθησαν ὄχι διά νά ἐξυπηρετήσης τόν ἑαυτόν σου καί τάς τυχόν ἀντιλήψεις σου ἢ καί ἀτομικάς ὑποχρεώσεις σου, ἀλλά νά τήν (ἢ νά τούς) προφυλάξης ἀπό κάθε φιλόδοξον πού σοῦ τήν ζητεῖ ὄχι διά νά γίνῃ ὑπρέτης ὄλων, ἀλλά διά νά ἱκανοποιήσῃ τό ἐγώ του. Ναί κύριε ψηφοφόρε. Κατά τήν ἐπίσημον στιγμῆν, πού θά προσέλθῃς πρό τῆς ψηφοδόχου, ἐνθυμήθητι ὅτι σέ παρακολουθεῖ τό σύνολον τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὄλου. Ὅτι σέ βλέπει ἡ Πατρίς ἢ τό χωριό σου καί σοῦ λέγει: παιδί μου, πρόσεξε, διότι κρατεῖς εἰς τό χέρι σου τάς ἀνάγκας μου καί τάς ἀνάγκας τῶν ἄλλων συμπολιτῶν σου. Καί ἐγώ ὁμολογῶ, ὅτι εἰς πολύ δύσκολον θέσιν θά εὔρεθῇ πᾶς ἐκλογεὺς, ὅστις, ὅταν εὔρεθῇ πρό τῆς ψηφοδόχου, ἀρχίση

νά σκέπτεται ἔτσι, ἐφ' ὅσον μάλιστα δέν πρόκειται νά κάμη ὀλοκληρωτικήν ἐκλογήν κατά βούλησιν, ἀλλά κατά τάς ἀπαιτήσεις ψηφοδελτίου ἀνελευθέρου καί στεροῦντος τόν ἐκλογέα τῶν νομίμων δικαιωμάτων του, τά ὁποῖα εἶναι πάσα ἀδέσμευτος ἐκλογή. Ἐπειδή ὁμως οἱ βουλευφόροι μας βουλευταί μᾶς ἔδεσαν τά χέρια, διότι οὕτως ἠθέλησαν –τουλάχιστον ἄς ἐξαγιασῶμεν ἡμεῖς τόν σκοπόν τῆς ψήφου μας διά προτιμήσεως ἐκείνων, πού δέν ἀπαιτοῦν φορτικῶς τήν ψήφον μας οὐδέ μᾶς δίδουν ὑποσχέσεις ἐξυπηρετήσεως ἀτομικῶν συμφερόντων, ἵνα μή μᾶς καταλογισθῆ ἐν τῇ συνειδήσει μας ἐκμετάλλευσίς τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀναμενόντων ἀπό τήν ἐκλογήν προαγωγήν τῆς πόλεως ἐπί τά βελτίω. Μηδέ εἶπη τις ὅτι, διά τήν νομικήν καί ἀνελεύθερον δέσμευσιν, ἀπέχω. Διότι ἡ ἀποχή εἶναι ἐγκατάλειψις τῶν τῆς πόλεως. Καί ἐπομένως τοῦ γενικοῦ καλοῦ εἰς τάς ψήφους ἐκείνων πού δέν ἔχουν ἐπίγνωσιν τοῦ ἱεροῦ δώρου τῆς ψήφου».

Θά μπορούσε νά χαρακτηρίσει τό ἰδιαίτερα σημαντικό, ἂν καί σύντομο αὐτό δημοσίευμα ὡς μιά ἐκσυγχρονισμένη καί προσαρμοσμένη «στό πλαίσιο μιᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας» ἔκδοσις τῶν «κατόπτρων τοῦ ἡγεμόνα», τῶν κειμένων, δηλαδή, ἐκείνων τοῦ παρελθόντος πού ἐπιχειροῦσαν νά παρουσιάσουν τά καθήκοντα τοῦ «καλοῦ ἡγεμόνα», ὅπως γιά παράδειγμα εἶχε κάνει ὁ Μέγας Φῶτιος μέ ἐπιστολή πού εἶχε ἀπευθύνει στόν Ἅγιο Βόρι-Μιχαήλ, Βασιλέα τῶν Βουλγάρων. Ὁ π. Γερβάσιος, δηλαδή, ἀπευθυνόμενος στόν ψηφοφόρο (τόν νέο ἡγεμόνα) τοῦ ἐφιστᾶ τήν προσοχή στό ὅτι «κρατεῖ εἰς τό χέρι του τάς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος καί τοῦ χωριοῦ καί τάς ἀνάγκας τῶν ἄλλων συμπολιτῶν του» καί τόν προειδοποιεῖ ὅτι θά καταλογισθῆ στή συνειδήσει του, ὡς ἁμαρτία, τό νά ἐκμεταλλευθῆ μέ τήν ψήφο, πού θά δώσει, τήν ἐμπιστοσύνη τῶν συμπολιτῶν του. Ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ ὄροι τῆς ψηφοφορίας («τό ψηφοδέλτιο») ἦταν τότε –καί ἐξακολουθοῦν βέβαια νά εἶναι καί σήμερα– ἀνελεύθεροι καί στεροῦσαν τόν ἐκλογέα τῶν νομίμων δικαιωμάτων του, χαρακτηρίζει, ὁμως, τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές ὡς ἐγκατάλειψη τῆς πόλης. Κυρίως, τονίζει τόν χαρακτήρα τῆς ψήφου ὡς «ἱεροῦ δώρου» καί ἀναβαθμίζει σέ ἱερό καί χριστιανικό καθῆκον τόν «ἐξαγιασμό τῆς ψήφου», ἡ ὁποῖα εἶναι ἐφικτή, «διά προτιμήσεως ἐκείνων, πού δέν ἀπαιτοῦν φορτικῶς τήν ψήφον μας οὐδέ μᾶς δίδουν ὑποσχέσεις ἐξυπηρετήσεως ἀτομικῶν συμφερόντων».

Τό ζήτημα τῆς ἐνασχόλησης τοῦ Χριστιανοῦ μέ τά κοινά δέν εἶναι βέβαια δυνατό νά ἀντιμετωπισθῆ ἐδῶ ἀπό ὅλες τίς πλευρές καί σέ ὅλες τίς διαστάσεις καί τίς συνέπειές του. Πάντως, νομίζουμε ὅτι δέν πρέπει νά παρατρέξουμε, χωρίς νά δώσουμε τήν πρέπουσα προσοχή, τά ὅσα ἔγραψε ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος, γιά νά ἀποφύγουμε τό ἐνδεχόμενο νά πέσουμε ἀνεπίγνωστα σέ «πλάνην οἰκτρᾶν καί πολύ ὑπουλον», ὅπως ἐκείνοι πού νομίζουν ὅτι «οἱ ψῆφοι εἶναι κτήμα τους ἢ χαρτιά, τό ὁποῖο διακαίουνται νά τό παίξουν ἢ ρίψουν, ὅπως τούς ἀρέσει».

Νομομαθῆς